

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนที่มีขนาดแตกต่างกัน 3 ขนาด (ขนาด 60 เตียง 30 เตียง และ 10 เตียง) ของเขตนิเทศงานที่ 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ โรงพยาบาลสตึก โรงพยาบาลนาโพธิ์ และโรงพยาบาลบ้านใหม่ไชยพจน์ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า กำหนดวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักในการวิจัยและเก็บข้อมูลเพื่ออ้างอิงนัยสำคัญทางสถิติโดยนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาประยุกต์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติมจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหาร และการสนทนากลุ่มบุคลากรในหน่วยงาน มีระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนที่มีขนาด 60 เตียง, 30 เตียง และ 10 เตียงในเขตนิเทศงานที่ 1 ของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ร.พ.สตึก ร.พ.นาโพธิ์ และ ร.พ.บ้านใหม่ไชยพจน์

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรโรงพยาบาลชุมชนในเขตนิเทศงานที่ 1 ของจังหวัดบุรีรัมย์
จำแนกตามรายโรงพยาบาลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์,
2544 : 2)

กลุ่มตัวอย่าง	โรงพยาบาลที่เก็บข้อมูล			จำนวน
	ร.พ.สตึก	ร.พ.นาโพธิ์	ร.พ.บ้านใหม่ฯ	
แพทย์	4	3	3	10
ทันตแพทย์	1	1	1	3
เภสัชกร	3	2	2	7
เทคนิคการแพทย์	1	1	1	3
พยาบาลวิชาชีพ	37	21	15	73
พยาบาลเทคนิค	15	9	7	31
นักวิชาการ	3	3	3	9
คณงาน	18	15	12	45
รวม	82	55	44	181

กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร เทคนิคการแพทย์
นักวิชาการ จะเลือกแบบเจาะจงทั้งหมด ส่วนพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค คณงาน เลือกโดย
การสุ่มตัวอย่างแบบโควต้าโดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่ม (ยูทท โกรวอร์ณ. 2544 : 54) ในแต่ละ
ฝ่าย หรืองานที่รับผิดชอบใช้อัตราการสุ่มร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ตาราง 4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างโรงพยาบาลชุมชนในเขตนิเทศงานที่ 1 ของจังหวัดบุรีรัมย์
จำแนกตามรายชื่อโรงพยาบาลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์,
2544 : 2)

กลุ่มตัวอย่าง	โรงพยาบาลที่เก็บข้อมูล			จำนวน
	ร.พ.สตึก	ร.พ.นาโพธิ์	ร.พ.บ้านใหม่ฯ	
แพทย์	4	3	3	10
ทันตแพทย์	1	1	1	3
เภสัชกร	3	2	2	7
เทคนิคการแพทย์	1	1	1	3
พยาบาลวิชาชีพ	9	7	5	12
พยาบาลเทคนิค	5	3	3	11
นักวิชาการ	3	3	3	9
คนงาน	6	5	4	15
รวม	32	25	22	79

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเก็บข้อมูลพฤติกรรมกิจวัตรประจำวันของบุคลากรในการร่วมดำเนินงานตามโครงการ
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารโรงพยาบาล ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ โครงสร้างขององค์กร นโยบายขององค์กร แนวทางการดำเนินงานขององค์กร และสภาพปัญหาขององค์กร
3. แบบสอบถาม เป็นชุดคำถามซึ่งสร้างขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งเป็น 5 ตอน ลักษณะแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตามที่กำหนดให้ ส่วนแบบสอบถามตอนที่ 2-4 มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดขั้นบันไดมาตรฐานมี 5 ระดับ (Sequential Standard Scale : 3S) (จุมพล วิเชียรศิลป์, 2545 : 217-223) ประกอบด้วย 3 องค์กรประกอบ 20 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 องค์ประกอบปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านสภาพขององค์กร ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 โครงสร้างระบบขององค์กร และรูปแบบการบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นโยบายการบริหารขององค์กร

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การพัฒนาบุคลากร

ตัวบ่งชี้ที่ 4 สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ลักษณะผู้นำ

ตัวบ่งชี้ที่ 6 ความสัมพันธ์ของบุคลากรกับเพื่อนร่วมงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 7 ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 8 สภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 9 ด้านศักดิ์ศรีของอาชีพ

ตอนที่ 3 องค์ประกอบปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์

ตัวบ่งชี้ที่ 2 กลยุทธ์แผนการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การกำหนดกิจกรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ลักษณะการมอบหมายงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 5 การมีส่วนร่วมของบุคลากร

ตัวบ่งชี้ที่ 6 การทำงานเป็นทีม

ตอนที่ 4 องค์ประกอบปัจจัยการมีส่วนร่วมต่อผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ระบบฐานข้อมูล

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความสำเร็จในการทำงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 การได้รับการยอมรับนับถือ

ตัวบ่งชี้ที่ 5 การติดตามประเมินผลงาน

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ของการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือหรือแบบสอบถามมีดังนี้

1. ค้นคว้าจากตำรา เอกสาร บทความ รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามวัดความคิดเห็นของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

2. ลงมือสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการวิจัย และนิยามตัวแปรในการวิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

นายประเสริฐ เรืองปรัชญากุล ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 โรงพยาบาล สติ๊ก จังหวัดบุรีรัมย์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย)

นายปิยะ โพธิ์เงิน ตำแหน่ง ประมงอำเภอกระสัง 7 สำนักงานประมงอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร)

นายสนั่น คะรัมย์ ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข 7 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา)

ถ้าสองในสามของผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับแบบสอบถาม จึงสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะ และนำไปดำเนินการขั้นต่อไป

ในการสร้างแบบสอบถามนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาเบื้องต้น และคณะกรรมการที่ปรึกษาได้ตรวจสอบเครื่องมือในขั้นแรกแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง หลังจากนั้นได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความสมบูรณ์ (Complete) ของเครื่องมือจากนั้นนำมาปรับปรุง แล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาดูตรวจสอบอีกครั้งจึงนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเชิงวิจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรสาธารณสุขในการดำเนินโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยการส่งศึกษาพื้นที่ในการวิจัย สังกัดบริบทต่างๆ ไปของโรงพยาบาล จดบันทึก และบันทึกเทปในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารโรงพยาบาล นำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีร่วมมือตอบแบบสอบถาม และชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบวิธีตอบคำถาม แล้วเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ 20 วัน (10-30 พ.ค. 2545)

แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1. ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1.1 ประสานงาน และแจ้งวัตถุประสงค์ ในการเก็บข้อมูลกับผู้อำนวยการโรงพยาบาล
- 1.2 กำหนดแผนการเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลแต่ละแห่ง
- 1.3 แจ้งกำหนดการต่อโรงพยาบาลอย่างน้อย 2 วัน
- 1.4 ร่วมกิจกรรมในโรงพยาบาลแต่ละ 2 วันแต่ไม่เกิน 1 สัปดาห์ โดยสังเกตและตรวจสอบกิจกรรมต่างๆที่เจ้าหน้าที่ดำเนินงาน
- 1.5 ประเมิน และสรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจสอบเอกสาร

2. ขั้นตอนในการตรวจสอบเอกสาร

- 2.1 ตรวจสอบเอกสาร และระเบียบรายงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์
- 2.2 ตรวจสอบเอกสาร และระเบียบรายงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการในโรงพยาบาลชุมชนทั้ง 3 แห่ง ระหว่างการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- 2.3 ตรวจสอบความสอดคล้อง ความครอบคลุม และความถูกต้อง ตามแนวทางการดำเนินโครงการ และแนวทางการบริหารจัดการ เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกแห่งแล้ว

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

กิจกรรม	รายละเอียดข้อมูลที่ต้องการทราบ
การบริหารจัดการ	
ทรัพยากรในการดำเนินงาน	
บุคลากร	- จำนวน ตำแหน่ง ปัญหาของท่าน และของบุคลากร
งบประมาณ	- เพียงพอหรือไม่ อย่างไร การจัดหา แหล่งทรัพยากร
เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ	- มีใช้อะไรบ้าง มีปัญหาอย่างไร
อาคาร บ้านพัก สถานที่	- มีความสะดวก และประโยชน์ต่อการใช้อย่างไรหรือไม่
การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่	- มีกิจกรรมและวิธีการอย่างไร
การจัดองค์กร บทบาทหน้าที่	- มีกิจกรรม และวิธีการอย่างไร ชัดเจนหรือไม่
การนิเทศ ติดตามสนับสนุน	- มีกิจกรรม และวิธีการอย่างไร ความเป็นไปได้
การควบคุมกำกับ ประเมินผล	- มีกิจกรรมและวิธีการ อย่างไร ความต่อเนื่อง
ระบบการรายงาน	- มีเป้าหมาย กำหนดเวลาหรือไม่ อย่างไร
ระบบการประสานงาน	- มีหรือไม่ อย่างไร
การดำเนินงาน	
การประเมินบริการต่างๆ	- มีหรือไม่ อย่างไร บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างไร
การวิเคราะห์ปัญหา	
การจัดทำแผน	
การดำเนินการพัฒนา	
การประเมินผลการพัฒนา	- มีหรือไม่ อย่างไร บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างไร
การควบคุม กำกับ ประเมินผล	
ปัญหา อุปสรรคต่างๆ	- ทุกๆด้านมีหรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรสาธารณสุขในการดำเนินโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กรณีศึกษาโรงพยาบาลชุมชนในเขตนิเทศงาน

ที่ 1 ของจังหวัดบุรีรัมย์ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลส่งรหัสนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม รวมทั้งการสังเกตศึกษาเอกสารของ กลุ่มองค์กร หน่วยงาน แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านประชากร ตามตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านสภาพขององค์กร ตามตัวแปร ได้แก่ โครงสร้างระบบขององค์กร นโยบายขององค์กร การพัฒนาบุคลากร สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ลักษณะผู้นำ ความสัมพันธ์ของบุคลากรกับเพื่อนร่วมงาน ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน สภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และด้านศักดิ์ศรีของอาชีพ

ตอนที่ 3 การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านกระบวนการ ตามตัวแปร ได้แก่ การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ กลยุทธ์แผนการปฏิบัติงาน การกำหนดกิจกรรม ลักษณะการมอบหมายงาน การมีส่วนร่วมของบุคลากร การทำงานเป็นทีม

ตอนที่ 4 การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านผลของการดำเนินงานของบุคลากรตามตัวแปร ได้แก่ การบริหารจัดการ ระบบฐานข้อมูล ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และการติดตามประเมิน

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

เกณฑ์การประเมินที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตามที่กำหนดให้ ใช้เกณฑ์ประเมินหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และแทนข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ตอนที่ 2-4 มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดขั้นบันไดมี 5 ขั้น (Sequential Standard Scale) แต่ละขั้นจะลำดับเป็นคะแนน และอธิบายดังนี้ (จุมพล วิเชียรศิลป์. 2545 : 217-223)

ขั้นที่	ค่ามาตรฐาน (Mode)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	เกณฑ์การประเมิน	ระดับประเมิน
1	1	0.00-1.49	น้อยที่สุด	ต้องปรับปรุงอย่างยิ่ง
2	2	1.50-2.49	น้อย	ต้องปรับปรุง
3	3	2.50-3.49	ปานกลาง	พอยอมรับได้
4	4	3.50-4.49	มาก	ดี
5	5	4.50-5.00	มากที่สุด	ดีเยี่ยม

เกณฑ์ในการแปลความหมาย ของค่าร้อยละกำหนดเกณฑ์ตัดสินเป็น 3 ระดับดังนี้
(อุทุมพร จามรมาน. 2532 : 15)

ต่ำกว่าร้อยละ 60	หมายถึง	ค่อนข้างน้อย
ร้อยละ 60-75	หมายถึง	ปานกลาง
มากกว่า ร้อยละ 75	หมายถึง	ระดับดี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้
สถิติพื้นฐานคือ

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ฐานนิยม (Mode)
3. ค่าเฉลี่ย (Mean)
4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
5. ค่าร้อยละเกณฑ์ประเมินสูงสุดของฐานนิยม (Percentage of Mode)